

Teknikavdelningen

Svante Söderholm
016-544 22 40
svante.soderholm@energimyndigheten.se

registrator@education.ministry.se

Yttrande angående rapporten "Vilja till forskning?"

Sammanfattning

- Energimyndigheten finner att förslagen som presenteras i rapporten i viss utsträckning är svåra att bedöma, då det saknas en komparativ diskussion och analys mellan nordiskt samarbete och andra internationella samarbeten. Detta gör det svårt att bedöma de förslag och rekommendationer som presenteras i rapporten i ljuset av utrednings uppdrag gällande justeringar av det nordiska forskningssamarbetets framtida ambitioner, effektivitet och inriktning. Energimyndighetens bedömning av förslagen i rapporten grundas således på att förslagets mål är att öka värdet av det nordiska samarbetet utan att väga det mot andra eventuella samarbeten.
- Energimyndigheten finner inte att förslaget om en gemensam styrelse för NordForsk och Nordisk Innovation och en eventuell framtida sammanslagning av organisationerna skulle gagna det nordiska innovationssystemet eller de enskilda ländernas system. Ställningstagandet grundas på att organisationerna har tydligt skilda uppdrag och arbetar i olika delar av innovationssystemet. En sammanblandning av uppdragen och tillhörande minskad fokusering och risk för en osäkerhet om uppdraget innebär en betydande risk för att innovationssystemet försämrats.
- Energimyndigheten är positiv till internationellt samarbetet och anser att det bör stödjas inom Norden genom riktade insatser exempelvis genom gemensamma utlysningar med eller utan en gemensam pott. Energimyndigheten är däremot tveksam till förslaget om att nordiska forskare generellt ska kunna söka medel inom hela Norden och att hinder för forskare att flytta medel över gränserna ska undanröjas.
- Energimyndigheten finner inget tydligt mervärde i en övergripande nordisk strategi för samarbete inom Horizon 2020 och andra EU-instrument. Likheter, i vissa avseenden, mellan två eller flera nordiska länder kan utgöra en god grund för gemensamma strategier inom specifika områden. Olikheter mellan länderna är i vissa avseenden så stora att en övergripande gemensam strategi kan motverka Sveriges och/eller andra nordiska länders intressen.

- Flertalet av de övriga förslagen är av sådan natur att Energimyndigheten inte har någon åsikt om dem.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten finner att förslagen som presenteras i rapporten i viss utsträckning är svåra att bedöma. Skälet är att underlag och analyser som presenteras i rapporten utgår att det finns ett generellt positivt egenvärde i ett nordiskt forskningssamarbete och det saknas en komparativdiskussion och analys i förhållande till andra internationella samarbeten. Det är beklagligt då denna utgångspunkt mer eller mindre utgör grunden för de rekommendationer och förslag som presenteras i rapporten. Ovanstående gör det svårt att bedöma de förslag och rekommendationer som presenteras i rapporten i ljuset av utredningsuppdrag gällande justeringar av det nordiska forskningssamarbetes framtida ambitioner, effektivitet och inriktning. Det leder i sin tur till att rekommendationerna och förslagen som presenteras i rapporten endast kan bedömas utgående från att de ska öka värdet av det nordiska samarbetet utan att väga det mot andra eventuella samarbeten, vilket hade varit önskvärt med tanke på uppdraget frågeställning gällande ambitioner och effektivitet.

Ovanstående medför att vissa diskussioner blir något haltande, exempelvis där det framförs att nordiskt samarbete är en viktig språngbräda för deltagande i olika EU-stödda projekt och andra internationella samarbeten. Det är inte det nordiska samarbetet i sig själv som möjliggör deltagandet i andra internationella samarbeten utan snarare att en konstellation skapas (oavsett aktörernas geografiska hemvist) och/eller att forskare erhåller medel som möjliggör en forskningsverksamhet som i sin tur ger möjlighet att delta i andra forskningsverksamheter.

Det är svårt att bedöma förslagen rörande politisk styrning, koordinering och prioritering på tjänstemannanivå och samverkan samt i viss mån administrativa och organisatoriska förändringar på grund av att underlaget som behandlar olika institutioner för forsknings- och innovationssamarbete i rapporten är tunt. Underlaget behandlar nästan enbart NordForsk men rekommendationerna berör även Nordisk Innovation (tidigare NICE, Nordiskt InnovationsCenter).

Även om rapporten fokuserar på NordForsk och därigenom på tidiga faser i innovationssystemet är det en brist att samverkan mellan olika delar av innovationssystemet inte berörs i någon nämnvärd utsträckning utöver förslagen gällande administrativa och organisatoriska förändringar rörande NordForsk och Nordisk Innovation. Särskilt som rapporten och förslagen i den delvis grundas på att det i omvärlden fästs allt större vikt vid samhällsutmaningar när forskning och innovation behandlas och då det krävs insatser på olika ställen i innovationssystemet och i olika faser av utvecklingskedjan för att angripa samhällsutmaningarna.

Utvärderarna påpekar att det finns behov av koncentring och fokusering inom forskningen för att motverka fragmentisering och även för att mera effektivt utnyttja medel som står till förfogande för det nordiska forskningssamarbetet. Detta tillsammans med att utredarna lyfter fram den ökade fokuseringen på samhällsutmaningar, utvecklingen av en nordisk strategi för Horizon 2020, samt att det nordiska samarbetet ska ses som en strategisk möjlighet i relation till europeiska och andra internationella samarbeten gör att läsaren får intrycket av att stora projekt är lösningen på i princip alla frågor och problem.

Energimyndigheten finner att även små projekt borde ha diskuterats, samt hur och i vilken utsträckning små projekt bör rymmas inom det nordiska samarbetet. Skälet är att små projekt är av stor betydelse för både en hög kvalitativ grundforskning och för ett nyttiggörande/kommersialisering av forskningsresultat. Att så är fallet beror på att små projekt, som ofta är av utforskande karaktär, provar ett nytt angreppssätt, flyttar kunskap och metoder mellan olika discipliner och liknande ofta har stor potential både vetenskapligt och för nya produkter och tjänster.

Utredarna konstaterar att det i ett nationellt perspektiv endast finns små ekonomiska resurser inom det nordiska forskningssamarbetet, vilket gör att en närmare analys av vilka effekter som erhålls av samarbetet och vilka effekter som skulle kunna nås inom ramen för andra samarbeten borde ha funnits med i rapporten. Skälet till detta är att även om det i många avseenden finns stora likheter mellan länderna i fråga om bland annat en stark forskningstradition, innovationskraft med mera så finns det betydande skillnader i fråga om relevanta faktorer. Ett exempel på sådana faktorer är den stora samhällsutmaningen att minska klimatpåverkan och skapa ett hållbart energisystem då energisystemen skiljer sig väsentligt åt mellan de nordiska länderna. Ett annat exempel är skillnader i industriell strukturen mellan de nordiska länderna vilket påverkar både strukturen hos den akademiska världen och de forskningsbehov som finns i respektive nordiskt land. Denna typ av skillnader gör att med tanke på att uppdraget och frågeställningar kring det nordiska forskningssamarbetets framtida ambitioner, effektivitet och inriktning gör att det hade varit önskvärt med en analys av mervärdet och styrkor i nordiska forskningssamarbeten i jämförelse med andra internationella samarbeten.

Samma förhållande påverkar givetvis diskussionen om innovationssystemet och dess behov.

Förslagen i rapporten kan bedömas i ljuset av ovanstående och Energimyndighetens bedömning av förslagen i rapporten grundas på att förslagets mål är att öka värdet av det nordiska samarbetet utan att väga det mot andra eventuella samarbeten.

Beaktande ovanstående finner Energimyndigheten inte att förslaget om en gemensam styrelse för NordForsk och Nordisk Innovation och i förlängningen att organisationerna slås ihop skulle gagna det nordiska innovationssystemet eller de enskilda ländernas system. Ställningstagandet grundas på att organisationerna har tydligt skilda uppdrag och arbetar i olika delar av innovationssystemet. En

sammanblandning av uppdragen och tillhörande minskad fokusering och risk för en osäkerhet om uppdraget innebär en betydande risk för att innovationssystemet försämras. Innovationssystemet riskerar även att försämras genom bland annat att tillgången på offentligt stöd i olika delar av innovationssystemet kan komma att förändras och fördelningen mellan stöd i olika delar riskerar att förändras. Vidare riskerar organisationerna att tappa förståelse för behov av stöd och dess utformning inom olika delar av innovationssystemet samt tappa kompetens inom de idag existerande ansvarsområdena.

Energimyndigheten är positiv till internationellt samarbete och anser att det bör stödjas inom Norden genom riktade insatser och tillhörande utlysningar, såsom till exempel Toppforskningsinitiativet, med eller utan gemensam pott. Inte genom Energimyndigheten är däremot tveksam till förslaget att nordiska forskare generellt ska kunna söka medel inom hela Norden och att hinder för forskare att flytta medel över gränserna ska undanröjas. Dagens grundprincip att svenska forskningsmedel ska gå till forskare verksamma i Sverige bör fortsätta att råda, dvs. svenska skattemedel ska i första hand användas för att gagna Sverige genom att stärka forskningen, möta det svenska samhällets behov och utmaningar samt utveckla det svenska näringslivet. Om nordiska forskare ges större möjlighet att söka medel inom Norden finns en risk att svenska skattemedel i första hand kommer att gagna utvecklingen i något annat land. Stöd till internationella samarbeten, för att gagna något annat land, ökad rörlighet av forskare mellan länderna och likande bör ske genom riktade satsningar med öronmärkta medel.

Energimyndigheten finner inget tydligt mervärde i en övergripande nordisk strategi för samarbete inom Horizon 2020 och andra EU-instrument. Likheter mellan två eller flera nordiska länder i vissa avseenden såsom exempelvis forskningstradition och industriell struktur utgör en god grund för gemensamma strategier inom specifika områden. Olikheterna mellan de nordiska länderna är i vissa avseenden så stora att en övergripande gemensam strategi kan motverka Sveriges och/eller andra nordiska länders intressen. Den för Sverige och för övriga nordiska länder bästa strategin bör vara att inom olika områden söka de samarbetspartner (oavsett geografisk hemvist) som har kompletterande kompetens och likartade intressen så att samtliga parter ser stora fördelar med ett samarbete i form av kunskapsöverföring och uppbyggnad av kompetens samtidigt som kunskapsuppbyggnaden sker effektivt med god utväxling på de egna resurserna.

Specifika synpunkter

Mot ovanstående väljer Energimyndigheten att inte avge några specifika synpunkter.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Andres Muld. Därutöver har avdelningscheferna Anneli Eriksson, Mattias Eriksson, Zofia Lublin, Anne Norstedt, Birgitta Palmberger och tf avdelningschefen Anita Aspegren, verksamhetsjuristen Jenny Johansson, enhetscheferna Anders Lewald, Åke B Lindström

och Sten Åfeldt samt handläggaren Michael Rantil deltagit i den slutgiltiga handläggningen. Föredragande har varit enhetschefen Svante Söderholm.

Andres Muld

Svante Söderholm